

KARTA PRACY

KOMUNIZM W ZSRS

Zadanie 1.

Opisz strukturę władz ZSRS wprowadzoną na mocy konstytucji z 1924 r.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.

Przeczytaj tekst i wykonaj na jego podstawie poniższe polecenia.

Aleksander Sołżenicyn *Archipelag GUŁag* (fragmenty)

Światło było w celach zawsze racjonowane i w latach 30. i 40. [...] w celach panował wieczny półmrok (ciemność walnie się przyczynia do pognębiaenia człowieka). [...]

Powietrze też podlegało normowaniu: lufciki zamykane były na klucz i otwierano je tylko w czasie, gdy cela szła do wychodka! [...]

Spacery w rozmaitych więzieniach i w różnych okresach trwały od 15 do 45 minut. [...] wszystko co rośło, zostało wyrwane, zdeptane, zalane betonem i asfaltem. Zabraniano nawet podnoszenia głowy ku niebu podczas spacerów [...].

Widzenia z krewnymi skasowane zostały w 1937 roku i już ich nie przywrócono. Listy do bliskich krewnych wolno było pisać i otrzymywać od nich – dwa razy na miesiąc w ciągu całego prawie tego okresu (ale w Kazaniu po przeczytaniu trzeba było następnego dnia zwrócić list administracji). [...]

Coraz częstsze stawały się niezwykle surowe rewizje, robione naskokami, z wyprowadzeniem ludzi z cel i rozbieraniem do naga. [...] W karcerze² można było znaleźć się za kaszel [...], chodzenie po celi [...], za szuranie butami [...], karcer dawano nie za wykroczenia, lecz według planu: wszyscy po kolei powinni byli posiedzieć w nim trochę i wiedzieć, czym to pachnie.

[...] Jak doszło do tego, że pierwszą wielką budową Archipelagu³ stał się Kanał Białomorski⁴? [...] Stalinowi potrzebna była jakakolwiek wielka impreza budowlana, która by pozwoliła na wykorzystanie mnóstwa niewolniczych rąk i wytrzebiecie mnóstwa ludzi (nadmiar pojawił się w rezultacie procesu rozkułaczania⁵) – z niezawodnością komory gazowej⁶, ale w sposób znacznie tańszy, stanowiąca przy tym wiecznotrwały pomnik ku jego czci, potężniejszy od piramid.

[...] „Kanał powinien być zbudowany w krótkim terminie i przy najmniejszych kosztach własnych – takie jest zalecenie towarzysza Stalina!” [...] Dwadzieścia miesięcy! – oto czas, jakiego Wielki Wódz udzielił swoim przestępcom [...] na budowę kanału [...]. Powiadają że pierwszej zimy – z 1931 na 1932 zginęło tu sto tysięcy ludzi – tyłu właśnie, ilu liczyła załoga kanału. Czy to niewiarygodne? Jest to liczba chyba nawet niższa od rzeczywistości. [...] Bez przesady można założyć, że wymarło w ten sposób 300 000 ludzi. [...]

Przy tym szkorbut [...] robił swoje z ludźmi. Ale tego wszystkiego było jeszcze za mało [...], bo wciąż liczba więźniów zmniejszała się w niewystarczającym tempie. Wtedy zaczęły się „garanińskie egzekucje”⁷, całkiem otwarte mordowanie ludzi. [...] Egzekucje co jakiś czas ustawały, gdy plan wydobycia złota był w niebezpieczeństwie [...].

[...] 13 godzin dziennie pracować musiało wielu – i przy robotach w Karłagu⁸ i na Północy, przy wyrębie lasu – a mowa tu tylko o godzinach pracy, nie licząc pięciokilometrowych marszów do lasu i z powrotem. Zresztą, co tu gadać o długości dnia roboczego? – toć najważniejsza była norma i kiedy brygada nie wykonała normy, to tylko konwojenci się zmieniali, a robociziarze zostawali w lesie aż do północy, pracując przy świetle reflektorów; dopiero nad ranem wracali do obozu, jedli kolację razem ze śniadaniem i znów – hajda do lasu. [...]

No, a jaki wikt dostawali za to ci ludzie? Nalewano do kotła wody, sypano do niej – w najlepszym wypadku – nieczyszczonych, drobnych ziemniaków, najczęściej zaś czarnej kapusty, boćwiny z buraków pastewnych⁹ – rozmaitego innego śmiecia. A gdzie wody było mało – jak w podoboże Samarka opodal Karagandy, tam dawano dziennie jedną miskę bałandy¹⁰ i na dodatek dwa kubki słonawej, mętnej wody do picia.

[...] Krawiec, odkładając na bok igłę, wetknął ją w gazetę, którą wyklejona była ściana – i trafił Kaganowicza¹¹ w oko. Widział to klient. Artykuł 58¹², 10 lat (terror).

Ekspedientka, przyjmując towar, zapisywała cyfry na gazecie, innego papieru nie było. Liczbę kawałków mydła – zanotowała na czole towarzysza Stalina. Artykuł 58, 10 lat.

[...] Głuchoniemy cieśla – też złapał wyrok za kontrrewolucyjną agitację. Jakim cudem? Układa posadzki w świetlicy. Z dużej sali wszystko wynieśli, nigdzie nie ma gwoźdza ani haka. Swoją marynarkę i czapkę narzuca na popiersie Lenina. Ktoś wszedł do sali, zauważył. [Artykuł] 58, 10 lat.

[...] W księgowości pewnego sowchozu wisiało hasło: „Żyje się teraz lepiej, żyje się teraz weselej! (Stalin)”. Ktoś dopisał po ostatnim słowie czerwonym ołówkiem – „owi”. Że niby StalinOWI żyje się lepiej i weselej. Winowajcy nawet nie szukano – postano za kraty całą księgowość. [...]

W walce wszystkich przeciw wszystkim donosy stanowiły coś w rodzaju superbroni, były to promienie śmierci: wystarczyło skierować taki niewidzialny promyczek na jakiegoś przeciwnika i od razu był z nim koniec. Była to broń niezawodna.

[...] cały przebieg dziesięcioleci stalinowskich, w trakcie których naprzód planowało się jakieś budowy, a później – aresztowania, aby mieć dla nich siłę roboczą, jest dowodem, że kierownictwo nie miało wątpliwości, co do korzyści gospodarczych, jakie daje istnienie obozów. [...] Obozy dawały niepowtarzalną okazję zysku – z uwagi na zupełną uległość wykonawców niewolniczych prac i na wyjątkowo niski koszt siły roboczej.

¹ wychodek – prymitywna ubikacja na zewnątrz

² karcer – cela karna pozbawiona okien i miejsca do leżenia

³ Archipelag – Archipelag Gułag, czyli sieć obozów rozsiana na terenie całego ZSRS

⁴ Kanał Białomorski – inaczej Kanał Białomorsko-Bałtycki wybudowany w latach 1931–1933 przez ponad 150 tys. więźniów, jedno z większych przedsięwzięć budowlanych lat 30. XX w. w ZSRS wykorzystujących pracę więźniów, głównie politycznych, żyjących w łagrach

⁵ rozkułaczanie – odbieranie zamożnemu chłopu (kułakowi) jego majątku w czasie kolektywizacji w ZSRS

⁶ komora gazowa – nawiązanie do pomieszczeń służących do masowego mordowania Żydów gazami trującymi; komory tworzone w obozach zagłady tworzonych przez Niemców w czasie II wojny światowej

⁷ „garanińskie egzekucje” – nawiązanie do okrutnego traktowania więźniów przez Stiepana Garanina, naczelnika jednego z łagrów w latach 30. XX w.

⁸ Karłag – inaczej Karagandyjski łagier, kompleks łagrów w okolicy kazachskiego miasta Karaganda, ważny ośrodek przemysłowy, m.in. z kopalniami węgla kamiennego

⁹ buraki pastewne – rośliny uprawiane z przeznaczeniem na paszę dla zwierząt

¹⁰ bałanda – więzienna zupa na mleku, której składnikami były posiekane liście chwastów: łobody i ostu

¹¹ Kaganowicz Łazar – jeden z najbliższych współpracowników Stalina i członek najwyższych władz partyjnych w ZSRS

¹² artykuł 58 – przepis kodeksu karnego ZSRS z 1927 r., na podstawie którego aresztowano podejrzanych o działalność kontrrewolucyjną

M. Ciejska, *Notatki z lekcji. Historia. Teksty źródłowe. 1815–1939*, Kraków 2004, s. 187–190.

a) Opisz, w jakich warunkach przetrzymywano więźniów w obozach.

.....

.....

.....

.....

.....

b) Napisz, dlaczego Stalin zdecydował o budowie Kanału Białomorskiego i jak wyglądały warunki pracy.

.....

.....

.....

.....

.....

c) Wymień powody aresztowań, które uzasadniano artykułem 58 sowieckiego kodeksu karnego mówiącego o działalności kontrrewolucyjnej.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

d) Napisz, jaką rolę w państwie sowieckim pełnił donos.

.....

.....

.....

.....

e) Określ na podstawie wiedzy pozaźródłowej, w jakim celu stworzono obozy.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3.

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia.

Rezolucje X Ogólnorosyjskiej Konferencji RKP(b) w sprawie polityki ekonomicznej, 26–28 V 1921 r.

1. Zasadnicze zadanie polityczne obecnej chwili polega na pełnym zrozumieniu i dokładnym realizowaniu przez wszystkich pracowników partyjnych i radzieckich Nowej Polityki Ekonomicznej. Partia stwierdza, że jest to polityka ustalona na długi okres mierzony szeregiem lat i wymaga od wszystkich realizowania jej z bezwzględną dokładnością i rzetelnością.
2. Za podstawową dźwignię Nowej Polityki Ekonomicznej uznana zostaje wymiana towarowa. Prawdziwe stosunki wzajemne między proletariatem a chłopstwem, stworzenie całkowicie trwałej formy ekonomicznego sojuszu obu tych klas na okres przejścia od kapitalizmu do socjalizmu są niemożliwe bez ustanowienia systematycznej wymiany produktów między przemysłem a rolnictwem.
3. [...] Zwalczając anarchiczną (tj. wymykającą się spod jakiegokolwiek kontroli i nadzoru państwa) wymianę towarową w drodze skoncentrowania jej przeważnie w rękach spółdzielczości, bynajmniej nie krępując prawidłowego wolnego rynku [...].
4. Popierać drobne i średnie (prywatne i spółdzielcze) przedsiębiorstwa, przeważnie nie wymagające zaopatrywania w surowce, paliwo i żywność z zasobów państwowych.

Zezwolić na oddawanie w dzierżawę przedsiębiorstw państwowych osobom prywatnym, spółdzielniom, artelom¹ i stowarzyszeniom. [...]

5. Zrewidować (w pewnej części) plany produkcyjne wielkiego przemysłu w kierunku wzmożenia produkcji artykułów powszechnego użytku i przedmiotów gospodarstwa chłopskiego.

[...]

Zwiększyć kary za złą gospodarkę i marnotrawstwo mienia państwowego, jak również za nieracjonalne wykorzystanie siły roboczej.

7. Obowiązkowo utrzymać i wzmocnić aparat zajmujący się ściąganiem podatku żywnościowego [...].

10. Ustalić szczególną odpowiedzialność instytucji centralnych za hamowanie terenowej inicjatywy i za niedostateczne jej popieranie. [...]

¹artel – brygada (grupa) robotników

M. Ciejka, *Notatki z lekcji. Historia. Teksty źródłowe. 1815–1939*, Kraków 2004, s. 185–186.

a) Rozwiń skrót NEP.

.....

b) Na podstawie tekstu źródłowego oraz podręcznika wyjaśnij, na czym miała polegać Nowa Polityka Ekonomiczna.

.....
.....
.....

c) Podaj, co miało być „podstawową dźwignią” Nowej Polityki Ekonomicznej.

.....

d) Napisz, za jakie postępowanie groziły kary.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 4.

Wyjaśnij pojęcie „człowiek sowiecki” (*homo sovieticus*).

.....
.....
.....
.....
.....
.....